

A ZENEOKTATÁS VÁLTOZÁSA A TÁRSADALMI MOZGÁSOK TÜKRÉBEN Zenei értékrendünk és gyakorlatunk Kodálytól napjainkig

„A zenei hang, az ének köti a
kisgyereket legelőször, legbiz-
tosabban az emberi világhoz.”
Vekerdy Tamás [1]

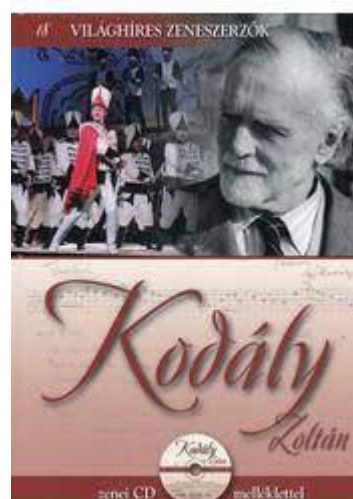
Az ókori kultúrákban már felismerték a művészeti nevelés és a társadalom sikeressége közötti összefüggést. A zene és a tánc volt az első és legfontosabb tantárgy az iskolában. Úgy gondolták, hogy a zene iskolázza az érzelmeket, a tánc tanít meg az érzelmelek testi kifejezésére, és csak az érzelmeiben és testi mozgásában jól iskolázott ember tud majd egészségesen gondolkodni.

Ez a filozófia még a középkorban is élt. A hét szabad művészet közül a zene volt az első és a legfontosabb, mert úgy vélték, hogy a zene és a zeneelmélet készít fel legjobban a matematikára, geometriára és filozófiára.

¹Tanulmányok: Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola, Miskolc (1995) zenetanár, zongora; Eötvös Lóránd Tudományegyetem, PPK (2005) pedagógus szakvizsga, zenei munkaképeség-gondozás; Miskolci Egyetem, BBZI (2015) zongoratanár mesterfokozat
1992-től 2021-ig a kazincbarcikai Kodály Zoltán AMI tanára. Jelenleg a hátrányos helyzetű gyerekeket segíti a zenével Kazincbarcikán.

Kodály is úgy vélte, hogy az értékes emberré válás sikerének, a nemzet sikerességének titka a zenei nevelésben rejlik. „Nyelvében és zenéjében él a nemzet.”

A zeneoktatás elismeréséért küzdött. Életműve a magyar kultúrát meghatározó és jobbító alkotás. [2] Nemcsak iskolát teremtett, hanem megismertette és elismertette a zene fontosságát. Ebben az elismertségben kezdtem el a zenei tanulmányaimat. Ebben az időszakban a zenei műveltség hozzátartozott az általános műveltséghez. De nem csak zenéből és táncból volt műveltebb a lakosság, hanem mentálisan is egészségesebb volt. A gyerekek közül például kevesebbnek volt tanulási és viselkedési problémája. Ha egy kicsit megvizsgáljuk ezt a témát, nem a gyerekek lettek butábbak, fegyelmezetlenebbek, hanem a környezetre, körülményekre reagáltak ezzel a viselkedéssel. Sokan tanultak hangszeren játszani a foglalkozástól függetlenül. Felvételi volt, mikor tanultam, és azokban az években is, mikor tanítani kezdtem. Értéke volt annak, hogy valaki zenét tanul. Kodály zenei reformpedagógiája töretlen volt azokban az években, mikor tanultam. Mivel a népdalokat mindenki ismerte, szolmizálni is tudtak a gyerekek, a zeneelméleti tudásuk több volt, mint mostanában. A tanítást korábban el lehetett kezdeni. A gyerekeknek volt szabadidejük, amit valóban szabadon osztottak be. Ezért a hangszer tanulásához adottak voltak azok a feltételek, amelyek a készségek elsajátításához szükségesek. Például az egyéni tanulásra szánt idő, családdal töltött szabadidő. Volt idő pihenésre. Ez azért fontos, mert a szociális készségek egy részét a családban tanulja meg a gyerek. A másik, a pihenésre szánt idő azért fontos, mert ekkor rögzülnek a megtanult készségek.

A Kodály módszer mellett, amely a zeneelméleti képzést tette egyedülállóvá az országban, és nemzetközileg elismertté, egy másik zenepedagógiai módszert is

adott nekünk a 20. század. A zenész életmód követelményei és a megterhelések szükségessé tették egy olyan fizikai edzés módszer kidolgozását és kutatást, ami megedzi a muzsikust ezekhez a terhekhez. A 20. század második felétől egy új zenepedagógiai ágazat, a zenei munkaképesség- gondozás (ZMG) került kidolgozásra, és fokozatosan integrálódott a gyakorlatba. A Kovács-módszert (KM) Dr. Kovács Géza tudományos kutató dolgozta ki munkatársával, Dr. Pásztor Zsuzsa zenetanárral. [3] A KM. a zenészek fizikai gondozásán kívül egy olyan életmódot és életszemléletet tanít meg, ami már zenei reformpedagógia. Ebben az időszakban pedagógus-továbbképzéseken lehetett megtanulni.

1992-től 2002-ig ugyanabból a zongoraiskolából még azoknak a gyerekeknek is meg tudtam tanítani az alapokat, akik nehezebben, lassabban tanultak. Ez a népdalokra épült, és ezeket mindenki ismerte. 2002-től már differenciáltabban kellett összeválogatnom a tananyagot, mert a gyerekek nem ismerték a népdalokat, és többen is nehezebben tanultak. A rendszerváltás után megváltozott a társadalom, és ezáltal a mikrotársadalom, a családok helyzete is. Más zenét hallgattak, kevesebb idő jutott a családi életre, és több volt az iskolákban eltöltött idő. Nagyobb terhelésnek voltak kitéve a gyerekek, a gyakorlásra is kevesebb volt az idő. A különböző tanulási problémákkal küzdők száma is megnőtt mind az általános iskolákban, mind a zenét tanulók között. Változott a társadalmi rendszer, ez változást generált az oktatásban, de ettől az oktatási rendszer alapjaiban nem változott meg. A média hatása a kulturális- és zenei értékrendünkre megnyilvánult a gyakorlatban is. Változott a kulturális élet, a zenetanulás nem volt már olyan megbecsült helyen, mint azelőtt. A zenepedagógiai gyakorlatban szerzett tapasztalatok mások lettek, mint az azt megelőző években. Szakmai továbbképzések, tanulmányaim és munkám során megismert kollégákkal sokszor beszélgettünk az aktuális problémákról, megoldásokról. Ugyanazokról a tapasztalatokról számoltak be más városokban, más hangszer tanító pedagógusok is. A gyerekek között mind a szociális háttér, mind a tanulási képességeket nézve nagyobb különbségek voltak. Más készségek, részképességek sem voltak ugyanazon a szinten ugyanabban a korosztályban, mint az előző években. [4] A gyerekek egy részét az eddig bevált módszerrel is lehetett tanítani, a másik részéhez új módszert kitalálni. A Kovács módszer segítségével -amelyből 2003-szeptemberében indult az első pedagógus szakvizsga-képzés- nagyon jó eredményeket lehetett elérni ezekkel a gyerekekkel. Ez a módszer előkészíti a zenei technikai feladatokra, miközben oldja a fáradtságot, ezáltal tehermentesíti a növendéket. Növeli a tanulás hatékonyságát, egészségvédő szerepe is van. Más esetekben korrekciós feladatot lát el.

2013 szeptemberében az oktatásban egy rendszerváltás történt. Az oktatási rendszer alapjaiban változott meg. Ennek az egyik oka a technika és a tudományos ismeretek fejlődése, ami az oktatásban is indokoltta a tanterv reformját. A technika fejlődésével új szakmák jelentek meg, még mások már kevésbé voltak megbecsülve. Ezáltal a társadalom is változott, és a gyerekek képességei közötti különbségek is. Miközben a versenyeken egyre nehezebb darabot játszottak, és sok tehetséges gyermek képes volt ezt megtanulni, egyre több volt a tanulási- és magatartási problémával küzdő gyermek. Mivel az oktatási reform egy tanterv központú rendszerben volt, a pedagógust és a diákot is nagyon leterhelte. A sok tananyag mellett a készségek kialakítására nincs elég idő. A hangszeres gyakorlásra viszont idő kell, ezért még egy jó képességű gyereket is nehezebb tanítani, mint az előző években. A teljesítmény-centrikusság szorongást vált ki és visszafogja a teljesítményt. [5] A digitalizáció exponenciális fejlődése új teret adott a szociális életnek. Az emberek közti kommunikáció jelentős része a digitális térben zajlik. Ezáltal megváltoztak a szociális minták is. Kevesebb volt a személyes interakció, mennyiségileg és minőségileg egyaránt. Ezekre a platformokra minimális cenzúrával különböző tartalmakat bárki feltölthet, ami az eddigi értékrendet átformálta. Az igénytelen műsorok mellett kevésbé fontos a kulturális műveltség. Nyilván van egy réteg, amely ez alól kivételt képez, de az általános műveltség a korábbi években egészen más volt. A gyermekek napi-
rendjében még kevesebb idő jutott mozgásra, szabad levegőzésre. Sok család emiatt inkább a sportot preferálta a zenetanulás helyett. Ahhoz, hogy a gyermekek meg tudjanak felelni az iskolai követelményeknek, különórákra van szükség, például matematikából. Azt, hogy ennyi feladat mellett még zenét is tanuljanak, egyre kevésbé tudták megoldani a családok. Még azokban az iskolákban is, ahol nem küzdenek növendék létszámmal, a 8. osztályban a továbbtanulásra hivatkozva többen kimaradnak, mert zenét tanulni nincs idő. A gyermekek közötti különbségek terén nyilván más tapasztalata van egy nagyvárosi elit iskolában tanító pedagógusnak, ahol még válogatni tudnak a növendékekből, mint egy vidéki iskolában, ahol sokszor krízis helyzetben lévő családból érkezik a gyermek.

Kodály Zoltán a zene ajándékát próbálta eljuttatni az emberekhez. A KM egészségvédő programjával, humanisztikus életszemléletével a zenészek fizikai gondozásán kívül előre vetítette a lelki gondozás szükségességét is. Mindeközben a zenepedagógiai gyakorlat verseny- és tanterv-centrikus. Nincs olyan iskola, és pedagógiai rendszer, amely ne valamilyen teljesítményre törekedne. A különbség abban áll, hogy mit tekintünk teljesítménynek. [5] Minél nagyobb dara-

bokat megtanulni, minél nagyobb technikai készséget elsajátítani, minél hamarabb, vagy a gyermek szükségleteihez tervezni a tananyagot, érzelmi biztonságban nevelni. Az érzelmi és lelki tényezők szerepe elsődleges kell, hogy legyen az oktatásban. Nem mindegy, hogyan kommunikálunk, és az, hogy ezzel milyen üzenetet közvetítünk a gyermek felé. A versenyeredményeknél sokkal nehezebb mérni azt, hogy a zenét tanuló gyermekek közül, miután befejezték zenei tanulmányaikat mennyien zenélnek továbbra is, muzsikálnak-e felnőttként vagy járnak hangversenyekre, mennyire járul hozzá a zene az életminőségükhöz.

A versenyekre megfontoltan, körültekintően kell kiválasztani, hogy kit nevezünk, mert a tárgyi tudás önmagában nem elég. Ez a zenei pályára való kiválasztásra különösen igaz, mert több személyiségtípus van. A zenepedagógiának a rátermettséget is fel kell tudni mérnie. Az oktatás egyénre, ezáltal társadalomra gyakorolt hatása nem mérhető azonnal és számszerűen, mint egy tanulmányi eredmény. Napjainkban a közismereti iskolák olyan terhelésnek teszik ki a gyerekeket, ami már az egészségüket veszélyezteti. A zenepedagógiában, ahol részben egyéni az oktatás, jó lehetőség van a gyerekek tehermentesítésére (KM), hiszen a zene arra hivatott, hogy jobba tegye az emberi életet. Szükségessé vált a klasszikus pedagógiai módszerek megújítása, kibővítése a zenét tanuló gyermek szükségleteire jobban építő az egészséges fejlődését szolgáló módszerek kialakításával. [6] A Kovács módszer, amelyet négy felsőoktatási fórumon tanítanak, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen, az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai karának szakvizsga képzésében, a Tanító és Óvónőképző Kar kurzusain és a fejlesztő pedagógusképzésben, jó irányt mutat, mert a szaktárgyon kívül az élettani ismereteket is megtanítja, és az egyén szükségleteire épít.

A megváltozott társadalmi rendszerben sok családban nincs szociális lehetőség a gyermek egészséges személyiségfejlődéséhez. Ahhoz, hogy a jó zene mindenkihez eljusson, komplex látásmódra, és egy olyan pedagógiai programra van szükség, ami jobban hozzá tud járulni a személyiség stabilizálódásához

Jegyzetek:

[1] Vekerdy Tamás: Kicsikről nagyoknak - A kisgyerekkor - Park Kiadó, Budapest, (2013) ISBN 978-693- 355-058-8

[2] Szirányi János: Kodály Zoltán, Kossuth Kiadó, Budapest, (2011)
ISBN 978-963-096-625-2

[3] Dr. Pásztor Zsuzsa: B-tagozatos növendékek fizikai felkészítése. Parlando, 2001/5. [Dr. Pásztor Zsuzsa: B-tagozatos növendékek fizikai felkészítése](#)

[4] Interjú Gyarmathy Évával – Adjunk optimális kihívásokat a gyerekeknek!
2021.04.07; <https://megoldaskozpont.com/tehetseg-kibontakoztatasa-gyerekkorban/>
(hozzáférés:2021.nov.18.)

[5] Vekerdy Tamás: Érzelmi biztonság - Mit kell(ene) tudnunk a gyerekekről és magunkról? Kulcslyuk Kiadó (2011) ISBN 978-963-89026-9-6

[6] Bagdy Emőke- Telkes József: Személyiségfejlesztő módszerek az iskolában, Tankönyvkiadó, Budapest, (1990) ISBN 963 08 2626 0